

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเสนอตามลำดับดังนี้

แนวทางการวางแผนการสอน

กำหนดการสอน

แผนการสอน

ลักษณะของแผนการสอนที่ดี

แผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ

องค์ประกอบของแผนการสอน

รูปแบบของแผนการสอน

สภาพการจัดทำแผนการสอน

ขั้นตอนการจัดทำแผนการสอน

วิธีการเขียนแผนการสอน

 การเขียนสาระสำคัญ

 การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้

 การเขียนเนื้อหา

 การเขียนกิจกรรมการเรียนรู้

 การกำหนดสื่อและอุปกรณ์

 การกำหนดวิธีวัดและประเมินผล

 ปัญหาการเขียนแผนการสอน

การใช้แผนการสอน

แนวทางการวางแผนการสอน

สุนิน บุญช่วงศ์ (2535 : 130 - 135) ได้กล่าวถึงแนวทางในการวางแผน
การสอนว่า มี 2 แนวทางคือ

1) การวางแผนระยะยาว หมายถึง การวางแผนการสอนที่ยึดหน่วยการสอนซึ่งครอบคลุมเนื้อหาสาระค่อนข้างกว้าง ต้องใช้เวลาในการสอนเป็นสัปดาห์หรือเป็นเดือน เป็นภาคเรียน และเป็นปี โดยการทำเป็นโครงการสอน (ตามหลักสูตรเก่า) หรือหลักสูตรใหม่ เรียกว่ากำหนดการสอน

2) การวางแผนระยะสั้น หมายถึง การวางแผนการสอนของบทเรียนแต่ละเรื่องให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ครูที่จำเป็นต้องวางแผนล่วงหน้าในการสอนทุกครั้ง การวางแผนของครูอาจทำในรูปแบบต่าง ๆ กันและอาจจะเรียกว่า บันทึกการสอน (ตามหลักสูตรเก่า) หรือตามหลักสูตรใหม่เรียกว่าแผนการสอน

กำหนดการสอน

กำหนดการสอนเป็นการเตรียมการสอนระยะยาวสำหรับวิชาใดวิชาหนึ่งอย่างสังเขป คือไม่มีรายละเอียดมากนักเป็นการกำหนดเนื้อหาสาระที่จะต้องดำเนินการสอนในระยะเวลาต่าง ๆ เช่น ตลอดทั้งปี ตลอดเทอมและตลอดสัปดาห์ กำหนดการสอนจึงอาจแบ่งได้ 3 ชนิด คือ

- 1) กำหนดการสอนรายปี
- 2) กำหนดการสอนรายภาค
- 3) กำหนดการสอนรายสัปดาห์

กำหนดการสอนต้องคำนึงถึงกำหนดวันปิดและเปิดภาคเรียน วันหยุด วันสำคัญต่าง ๆ การหยุดเรียนในวันที่มีกิจกรรมพิเศษ ตลอดจนกำหนดวันสอบย่อย สอบปลายเทอม การทำกำหนดการสอนเปรียบเสมือนการกำหนดตารางเวลาการดำเนินการสอนของครู การกำหนดเวลาและเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์กันอย่างเหมาะสม โดยกำหนดเรื่องใดตอนใด ต้องสอนก่อนหลังใช้เวลาแต่ละเรื่องมากน้อยเท่าใด ซึ่งจะช่วยให้ครูสอนทันตามกำหนดการ (กาญจนา เกียรติประวัติ, 2524 : 143)

ทั้งกำหนดการสอนรายปี รายภาค รายสัปดาห์ จัดทำร่วมกันไปได้ จะจัดแบ่งรูปแบบอย่างไรก็แล้วแต่ความเหมาะสม ซึ่งเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของครูที่จะต้องทำเพื่อประสิทธิภาพการทำงานของคุณครู

1. หลักการทำกำหนดการสอน

โดยหลักปฏิบัติแล้ว แผนการสอนของกรมวิชาการยังไม่สามารถจะใช้สอนได้ทันที เพราะแผนการสอนบางหัวข้อหรือบางหน่วย การกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และสื่อการเรียนกำหนดไว้กว้าง ๆ เป็นเพียงข้อเสนอแนะเท่านั้น จึงต้องนำมาทำกำหนดการสอน เพื่อให้กำหนดจำนวนคาบให้สัมพันธ์กับเนื้อหา และมองเห็นความต่อเนื่องของสิ่งที่จะสอน ตลอดภาคเรียน หรือตลอดปีการศึกษา แนวการทำกำหนดการสอนมีดังนี้

- 1.1. ควรให้ครูผู้สอนในระดับเดียวกันทำกำหนดการสอนร่วมกัน
- 1.2. สำนวญจำนวนคาบที่จะใช้สอนในแต่ละหน่วย
- 1.3. นำเรื่องย่อของแผนการสอนแต่ละหน่วยการเรียนกำหนดลงให้สัมพันธ์กับเวลาหรือจำนวนคาบที่จะใช้สอน โดยพิจารณาควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียน สื่อการเรียน และการวัดผล
- 1.4. จำนวนคาบเวลาในแต่ละสัปดาห์ของแต่ละกลุ่มวิชา จะต้องเป็นไปตามสัดส่วนของอัตราเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

2. ประโยชน์ของกำหนดการสอน

- 2.1. ใช้เป็นแนวทางในการทำแผนการสอนเพื่อใช้สอนได้สะดวก ครูเข้าใจ และมองเห็นงานของตนได้ล่วงหน้าชัดเจน สามารถพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสมอยู่เสมอ เป็นการคิดวางแผนไว้ล่วงหน้า ทำให้การสอนของครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและการเรียนรู้ของเด็กก็เป็นไปอย่างได้ผล
- 2.2. ช่วยให้การสอนของครูเป็นไปตามหลักสูตร เหมาะสมกับนักเรียน และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและชุมชนอยู่เสมอ
- 2.3. ทำให้การเปลี่ยนแปลงครูใหม่ การรับงานครูใหม่ การประสานสัมพันธ์ระหว่างครูช่วยสอนกับผู้สอน การจัดครูสอนแทน ฯลฯ เป็นไปด้วยดีไม่กระทบกระเทือนต่อนักเรียนเกินไป
- 2.4. ช่วยให้ผู้บริหาร ผู้ปกครองผู้เกี่ยวข้องจะแนะนำ ตลอดจนให้ความร่วมมือสนับสนุนด้วยประการต่าง ๆ
- 2.5. ทำให้การประเมินผลสะดวก เป็นไปตามจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

แผนการสอน

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของ "แผนการสอน" ไว้ดังต่อไปนี้

สมพร มั่นคะสูตร (2526 : 52) กล่าวว่า แผนการสอนหรือบันทึกการสอน คือ การเตรียมตัวล่วงหน้าของครู โดยกำหนดว่าในเวลา 1 คาบเรียนของชั่วโมงนี้ สัปดาห์นี้ จะให้นักเรียนเรียนรู้เรื่องใด มีจุดมุ่งหมายในการเรียนเฉพาะคาบอย่างไร จะสอนโดยวิธีใด มีเนื้อหาและรายละเอียดอย่างไร จะจัดกิจกรรมประกอบการสอนและการเรียนอย่างไร จะประเมินผลและวัดผลการเรียนด้วยวิธีใด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2537 : 80) ได้ให้ความหมายว่า แผนการสอน คือ การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า ถ้าสามารถจัดทำแผนการสอนให้มีรายละเอียดชัดเจน ถึงกิจกรรมนักเรียนบทบาทของครู ก็ถือว่าเป็นแผนการสอนที่ดี

สุพล วังสินธ์ (2536 : 5) ได้กล่าวว่า แผนการสอน คือ แผนการหรือโครงการที่จัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อการปฏิบัติการสอนในวิชาหนึ่งเป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

กรมสามัญศึกษา (อ้างถึงใน สุพล วังสินธ์, 2536 : 5) ได้กล่าวถึงแผนการสอนหรือบันทึกการสอนว่า หมายถึง การนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีจุดประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาสาระกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอนและวัดผลประเมินผลการเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 133) ได้ให้ความหมายของแผนการสอนไว้ว่า แผนการสอน คือ การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเป็นแนวการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้ง โดยกำหนดสาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผล

วินิจ เกตขำ และชาญชัย ศรีไสยเพชร (2522 : 95) กล่าวว่าแผนการสอน หมายถึง ส่วนขยายของหลักสูตรซึ่งกำหนดแนวทางการสอนและจัดกิจกรรมโดยยึดเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ ความคิดรวบยอดในหลักสูตรไว้เป็นหลัก

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531 : 137) กล่าวว่า แผนการสอน คือ การวางแผนงาน กำหนดรูปแบบของบทเรียนแต่ละเรื่อง ซึ่งจะเป็นแนวในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน แก่ครูให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ความคิดรวบยอด เนื้อหา และการวัดผลประเมินผลที่กำหนด ไว้ในหลักสูตร

กรมวิชาการ (อ้างถึงใน ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์, ทองพล บุญอึ้ง และวิเชียร ไชยสุภี, 2537 : 22) ได้ให้ความหมายของแผนการสอนหรือบันทึกการสอนไว้ว่า แผนการสอน คือ การนำรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็น แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ อุปกรณ์การสอนและการวัดผลประเมินผล เพื่อใช้สอนในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ โดยกำหนดเนื้อหาสาระและจุดประสงค์ของการเรียนข้อ ๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สภาพของผู้เรียน ความพร้อมของ โรงเรียนในด้านวัสดุอุปกรณ์ และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น

Good (1973 : 336) กล่าวว่า แผนการสอน หมายถึง การเตรียมบทเรียนที่จะใช้สอนไว้อย่างย่อ ๆ ตามลำดับ ซึ่งอาจประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย กิจกรรม การกำหนด สื่อและอุปกรณ์ เป็นต้น

จากความหมายของแผนการสอนที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงพอสรุปได้ว่าแผนการสอน หมายถึง การเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของครูว่าจะสอนอะไร เพื่ออะไร ใช้วิธีสอนอย่างไร ใช้สื่อการสอนอะไรบ้าง และจะวัดผลโดยวิธีใด

ลักษณะของแผนการสอนที่ดี

ได้มีผู้กล่าวถึงลักษณะของแผนการสอนที่ดีไว้หลายท่าน ดังนี้

สมพร มั่นตะสูตร (2526:70) ได้กล่าวว่า แผนการสอนที่ดีควรมี ลักษณะดังนี้

- 1) มีความมุ่งหมายทุกบทเรียน
- 2) การจัดกิจกรรมการสอนคำนึงถึงธรรมชาติ ความต้องการ ความสนใจของ

นักเรียน

- 3) มีกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อนำทางไปสู่

ความคิดรวบยอด

- 4) กำหนดวิธีสอนให้เหมาะสมกับแต่ละบทเรียน
- 5) วัสดุหรือสื่อการสอนที่ใช้ควรเป็นของหาง่ายและมีในท้องถิ่น ราคาถูก
- 6) หากมีการเชิญวิทยากรเสริมความรู้ ต้องเลือกสรรให้เหมาะกับเนื้อหาและ

สภาพท้องถิ่น

แผนการสอนที่ดีตามแนวของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีลักษณะ ต่าง ๆ ดังนี้
(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531 : 91)

- 1) เหมาะสม สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเอาไว้ ตลอดจนปรัชญาของโรงเรียน

- 2) พิจารณากำหนดจุดประสงค์เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น

3) จัดเนื้อหาที่จะสอนให้เหมาะสมกับเวลาและสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจและเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนยิ่งขึ้น

- 4) ลำดับหัวข้อ เนื้อเรื่องได้เหมาะสมกลมกลืนกัน พร้อมทั้งเชื่อมโยงประสบการณ์เก่ากับประสบการณ์ใหม่ให้สัมพันธ์สอดคล้องกันโดยตลอด

5) พิจารณากำหนดการใช้เวลาทำการสอนแต่ละเรื่อง แต่ละหัวข้อให้เหมาะสม ใช้วิธีการวิเคราะห์หลักสูตรเป็นแนวในการกำหนด

- 6) กำหนดกิจกรรมและประสบการณ์โดยคำนึงถึง

6.1) วัยของผู้เรียน

6.2) สภาพแวดล้อม

6.3) กาลเวลา ความสนใจของผู้เรียน การนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์

ของผู้เรียน

6.4) การใช้แหล่งวิชาการของท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

กระทรวงศึกษาธิการ (2533 : 12-13 อ้างถึงใน วิชัย ประสิทธิ์วุฒิวาณิช, 2535 : 261) ได้กำหนดว่า แผนการสอนที่ดีควรมีความชัดเจนในสิ่งต่อไปนี้

- 1) จุดประสงค์การเรียนรู้ต้องมีความชัดเจน
- 2) กำหนดพฤติกรรมของผู้เรียนชัดเจน ว่าต้องทำอะไรบ้าง
- 3) พฤติกรรมการสอนต้องชัดเจน ว่าครูจะช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างไรบ้าง
- 4) ใช้สื่อการเรียนหรืออุปกรณ์อย่างมีความเหมาะสม
- 5) มีวิธีการวัดผลที่ชัดเจนตามจุดประสงค์การเรียนรู้

จากแนวคิดที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า แผนการสอนที่ดีควรจะเป็นแผนการสอนที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เหมาะกับวัยของผู้เรียน กำหนดกิจกรรมไว้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน สื่อที่กำหนดไว้สอดคล้องกับเนื้อหา มีวิธีวัดผลที่ชัดเจนตรงตามจุดมุ่งหมาย นอกจากนี้ แผนการสอนควรกำหนดให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากที่สุด

แผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ

ในการส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับจุดเน้น และแนวการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุงนั้น กรมวิชาการ (2534 : 44 - 45) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า แผนการสอนที่ดีควรมีกิจกรรมการเรียนรู้เข้าลักษณะ 4 ประการ คือ

- 1) เป็นแผนการสอนที่มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการเป็นไปตามความมุ่งหมาย
- 2) เป็นแผนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง
- 3) เป็นแผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการมุ่งให้ผู้เรียนรับรู้และนำกระบวนการไปใช้จริง
- 4) เป็นแผนการสอนที่ส่งเสริมและใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์สำเร็จราคาสูง

องค์ประกอบของแผนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 136-137)

ได้กำหนดหัวข้อในการทำแผนการสอนว่า ควรประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

- 1) สำระสำคัญ (ของเรื่องหรือแผนการสอนนั้น) หมายถึง ความคิดรวบยอด หรือหลักการหรือโครงสร้างของเนื้อหาที่ต้องการให้นักเรียนได้รับหลังจากเรียนเรื่องนั้น ๆ ไปแล้ว สำระสำคัญนี้อาจเป็นสำระสำคัญของแต่ละหัวข้อ ของแต่ละหน่วย หรือของแต่ละแผน
- 2) จุดประสงค์การเรียนรู้ หมายถึง จุดประสงค์การเรียนรู้ของเรื่อง/หัวข้อเรื่อง/หน่วย ตามที่ระบุไว้ในโครงสร้างวิชา
- 3) เนื้อหา คือ สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
- 4) กิจกรรมการเรียนการสอน คือ การจัดสภาพการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ต้องเน้นกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ได้มีปฏิบัติทั้งงานกลุ่มและงานรายบุคคล ฉะนั้นกิจกรรมจะต้องเน้นให้ผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางมีความน่าสนใจ ความเหมาะสมและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 5) สื่อและอุปกรณ์ หมายถึง สื่อหรืออุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ หนังสือเรียน แบบฝึกหัด เอกสารประกอบการเรียน ตลอดจนอุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมเน้นการใช้สื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่น
- 6) การวัดผลและประเมินผล หมายถึง สิ่งที่จะนำมาใช้ในการวัดและประเมินว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ เกิดทักษะกระบวนการตามที่ตั้งไว้หรือไม่
- 7) กิจกรรมเสนอแนะเพิ่มเติม หมายถึง กิจกรรมที่เสนอแนะเพิ่มเติมจากกิจกรรมการเรียนการสอน

รูปแบบของแผนการสอน

กรมวิชาการ (อ้างถึงใน ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์, ทองหลด บุญอึ้ง และวิเชียร ไชยสุภี, 2537 : 45) ได้เสนอรูปแบบแผนการสอนไว้ 2 รูปแบบคือ

- 1) แผนการสอนแบบบรรยายหรือหัวข้อ
- 2) แผนการสอนแบบตาราง

หัวข้อในแผนการสอน กรมวิชาการกำหนดไว้ 8 หัวข้อ แต่ส่วนใหญ่นิยมนำมาปรับ
ใช้ 7 หัวข้อ ดังตัวอย่าง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 140)

หัวข้อที่กรมวิชาการกำหนด	หัวข้อที่ปรับใช้ในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ
1. สำระสำคัญ	1. สำระสำคัญ
2. จุดประสงค์การเรียนรู้	2. จุดประสงค์การเรียนรู้
3. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	3. เนื้อหา
4. การประเมินผล	4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน
5. สื่อ/อุปกรณ์	5. สื่อและอุปกรณ์
6. กิจกรรมเสนอแนะ	6. การวัดและประเมินผล
	7. กิจกรรมเสนอแนะ

ตัวอย่างรูปแบบแผนการสอน
รูปแบบที่ 1

แผนการสอนกลุ่ม..... ชั้นประถมศึกษาปีที่.....
 หน่วย/บท.....หน่วยย่อย/เรื่อง.....เวลา.....คาบ
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. สำระสำคัญ

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

3. เนื้อหา

4. กิจกรรมการเรียนการสอน

5. สื่อและอุปกรณ์

6. การวัดและประเมินผล

7. กิจกรรมเสนอแนะ

รูปแบบที่ 2

แผนการสอนกลุ่ม..... ชั้นประถมศึกษาปีที่...
 หน่วย/บท.....หน่วยย่อย/เรื่อง..... เวลา.....คาบ
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระ สำคัญ	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหา	กิจกรรม การเรียนการสอน	สื่อ/ อุปกรณ์	การวัดและ ประเมินผล	กิจกรรม เสนอแนะ

สภาพการจัดทำแผนการสอน

ได้มีผู้กล่าวถึงสภาพการจัดทำแผนการสอน ดังต่อไปนี้

คุณิต ลีคนาศิโรรัตน์ (2536) ได้ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในด้านการจัดทำแผนการสอนนั้น ครูผู้สอนไม่ได้จัดทำแผนการสอน และมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการตรวจแผนการสอนสัปดาห์ละครั้ง

ปกครอง รัตนชัม (สัมภาษณ์), 20 ตุลาคม 2537 ได้กล่าวว่า สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง ได้มอบหมายให้หน่วยศึกษานิเทศก์ จัดทำกำหนดการสอนรายปีให้โรงเรียนนำไปปรับใช้ตามสภาพความเหมาะสม ซึ่งเป็นการลดปัญหาและภาระของครูได้ในระดับหนึ่ง

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ (2522 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนตามหลักสูตรใหม่ของครูประถมศึกษา พบว่า ครูเตรียมการสอนโดยใช้อ่านแผนการสอนและคู่มือครู ครูใช้แผนการสอน และครูเตรียมความพร้อมให้เด็กเริ่มเรียน

จำรัส เพชรทับ (สัมภาษณ์), 25 ตุลาคม 2537 กล่าวถึงสภาพการทำแผนการสอนของครูโดยทั่วไปว่า ครูยังทำแผนการสอนไม่ถูกต้อง ครูมีปัญหาในการวิเคราะห์หลักสูตรไม่เข้าใจสาระสำคัญ จุดประสงค์นำทาง-ปลายทาง ครูขาดทักษะในการเขียนแผนการสอน ครูไม่สอนตามแผนการสอน ไม่มีการประเมินผลแผนการสอน นอกจากนี้ ครูมีงานรับผิดชอบมาก ไม่มีเวลาในการทำแผนการสอน

ขั้นตอนการจัดทำแผนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 134 - 136) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการจัดทำแผนการสอนว่าประกอบด้วย

- 1) ศึกษาเอกสารหลักสูตรคู่มือครูและเอกสารค้นคว้าต่าง ๆ เช่น
 - 1.1) หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ.2533) เพื่อให้เข้าใจข้อกำหนดต่าง ๆ เช่น จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของกลุ่มประสบการณ์

จุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์ของแต่ละทักษะ หน่วย เรื่อง เนื้อหา กิจกรรม อัตรာ เวลา เรือน แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผล เป็นต้น

1.2) คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา

1.3) คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ฯลฯ

2) วิเคราะห์เนื้อหา/จุดประสงค์ในหลักสูตรฯ

คำอธิบายในแต่ละหน่วย/เรื่อง/ทักษะ ของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ กิจกรรม เนื้อหา และจุดประสงค์ ซึ่งครูต้องแยกแยะว่าส่วนใดเป็นกิจกรรม เนื้อหา และจุดประสงค์ เพื่อจะได้จัดกิจกรรมและเนื้อหา ให้บรรลุจุดประสงค์ที่หลักสูตรกำหนด

3) กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและเวลา คือ การนำจุดประสงค์ เนื้อหาที่วิเคราะห์ไว้ มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนด พร้อมทั้งกำหนดเวลา

4) หัวข้อการจัดทำแผนการสอน

4.1) สำคัญ เป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนเมื่อเรียนตามแผนการสอนนี้แล้ว

4.2) จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นการกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนเมื่อเรียนตามแผนการสอนนี้แล้ว

4.3) เนื้อหาเป็นเนื้อหาที่จะจัดกิจกรรมและต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

4.4) กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการสอนขั้นตอนหรือกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนดไว้

4.5) สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดในแผนการสอน

4.6) การวัดและประเมินผล ระบุขั้นตอนหรือวิธีการวัดผล เพื่อประเมินผลว่านักเรียนบรรลุจุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ หรือไม่อย่างไร

4.7) กิจกรรมเสนอแนะ เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มเติมตามความเหมาะสม

วิธีการเขียนแผนการสอน

1. การเขียนสาระสำคัญ

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์, ทองพล บุญอึ้ง และวิเชียร ไวยสุภี (2537 : 55) ได้กล่าวถึง ความหมายของสาระสำคัญว่า

สาระสำคัญ หมายถึง หลักการ ข้อสรุป หรือความหมายสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเป็น เป้าหมายในการเรียนแต่ละหัวข้อ ข้อความที่เขียนเป็นสรุปสาระสำคัญเท่ากับเป็นการสรุปเนื้อหา เป้าหมายอย่างสั้น ๆ เพื่อให้มองเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้นสาระสำคัญจึงหมายถึง ความคิดรวบยอด หรือหลักการ หรือทักษะ หรือลักษณะนิสัยที่เป็นหัวใจของความรู้ความสามารถที่จะติดตัวนักเรียนไป สาระสำคัญมีชื่อเรียกกันหลายชื่อ แต่ความหมายเดียวกัน ได้แก่ แนวคิด มโนทัศน์ สิ่งกับปี ความคิดรวบยอด เป็นต้น

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช (2537 : 80) ได้ให้ความหมายของสาระสำคัญว่า หมายถึง ข้อความที่เรียบเรียงจากลักษณะเด่น ๆ ของเนื้อหาให้สั้น กระชับรัด มีความหมายชัดเจนและเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน และลักษณะเด่น ๆ นั้น เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

บุญส่ง ลอยสุวรรณ (2530 : 9-10) ได้กล่าวถึง การเขียนสาระสำคัญหรือ ความคิดรวบยอดสรุปได้ว่า การกำหนดความคิดรวบยอดครูจะต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายการสอน เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนควบคู่กันเสมอ และที่สำคัญที่สุดคือ ครูไม่ควรบอก ความคิดรวบยอดแก่นักเรียน เพราะการสอนให้นักเรียนคิดเป็นนั้น เมื่อนักเรียนผ่านขั้นตอนของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ แล้ว นักเรียนจะสามารถเรียบเรียง ความคิดหรือเรื่องราวอย่างมีเหตุผล และในที่สุดก็สามารถสรุปบทเรียนได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะ ทำให้นักเรียนได้ข้อคิดทางความคิดรวบยอดตามที่ครูกำหนดได้ถูกต้อง

1.1 ประโยชน์ของสาระสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 84) ได้สรุปประโยชน์ของสาระสำคัญ ไว้ดังนี้

1) ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีระบบ ไม่สับสน ลดความซับซ้อนของสิ่งแวดล้อม เรียนรู้ง่ายไม่ยุ่งยาก

- 2) ประหยัดเวลาในการเรียน สามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างกว้างขวางสร้างเสริมความรู้ต่อไปได้มากขึ้น และเร็วขึ้น สอนได้ตรงจุดไม่เสียเวลา
- 3) ทำให้สามารถเรียนรู้สาระสำคัญของเรื่องอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้นเพราะสาระสำคัญของเรื่องหนึ่งเป็นพื้นฐานของอีกเรื่องหนึ่ง
- 4) ช่วยให้การทราบถึงสิ่งที่ควรเน้นในการสอนแต่ละเรื่องว่าต้องการให้ผู้เรียนรับหลักการอะไรบ้าง จึงจะได้ตรงเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
- 5) สาระสำคัญช่วยให้ครูสามารถประเมินได้ว่าผู้เรียนได้เรียนรู้มากน้อยเพียงใด
- 6) ช่วยให้ผู้สอนได้ตรงวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.2 แนวการเขียนสาระสำคัญ

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์, ทองพูล บุญอึ้ง และวิเชียร ไชยสุภี (2537 : 55) ได้กล่าวถึงแนวทางการเขียนสาระสำคัญไว้ดังนี้

- 1) วิเคราะห์หัวข้อเรื่องที่จะสอนว่าเป้าหมายของการสอน มุ่งจะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในลักษณะใด เช่น ความหมาย สรุปความสำคัญ หรือการนำไปใช้
 - 2) ถ้ามีสาระสำคัญหลายประเด็นซ้อนกันอยู่ ผู้สอนต้องแยกประเด็นเรียงตามลำดับเนื้อหา หรือแยกเป็นรายชื่อ
 - 3) สาระสำคัญเขียนเป็นรูปประโยคบอกเล่า หรือวลีสั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ ไม่นิยมเขียนเป็นประโยคคำถาม
 - 4) เขียนเป็นความเรียง หรือเขียนเป็นข้อ ๆ ก็ได้
 - 5) การเขียนสาระสำคัญให้ได้ดี ต้องคำนึงถึงจุดประสงค์และเนื้อหาประกอบกันด้วย
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช (2537 : 86) ได้กล่าวถึงวิธีเขียนสาระสำคัญว่ามีดังนี้

- 1) สิ่งนั้นเป็นอะไร เช่น แปรงสีฟัน เป็นเครื่องมือในการรักษาฟันให้สะอาด
- 2) สิ่งนั้นมีประโยชน์อย่างไร เช่น การแปรงฟันหลังอาหารทุกครั้งช่วยบำรุงรักษาฟัน
- 3) ถ้าไม่มีสิ่งนั้นจะเป็นอย่างไร เช่น ถ้าไม่แปรงฟัน อาจทำให้ฟันผุได้ง่าย
- 4) เขียนเป็นคติ สุภาษิต แนวคิด เช่น ฟันดียิ้มสวย กินอาหารไม่อร่อยเพราะปวดฟัน

จากแนวคิดดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า การเขียนสาระสำคัญเป็นการเขียนหลักการ ข้อสรุปหรือความหมายของสิ่งที่จะเรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของเรื่องที่จะให้ผู้เรียนได้เรียน รู้ตามแผนการสอนนั้น ๆ และในการเขียนสาระสำคัญควรเขียนเป็นประโยคบอกเล่าสั้น ๆ ได้ใจความชัดเจน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงจุดประสงค์และเนื้อหาประกอบในการเขียนด้วย

2. การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้

คิบเลอร์ และคณะ (Kibler and others, 1974 : 2) ได้กล่าวถึง จุดประสงค์ของการเรียนรู้ หรือวัตถุประสงค์ของการสอนว่าหมายถึง ข้อความที่บรรยายว่า ผู้เรียนสามารถทำอะไรได้บ้างหลังจากการเรียนการสอน ดังนั้น จุดประสงค์จึงเป็นสิ่งที่ครู ผู้สอนคาดหวังไว้ว่า จะให้นักเรียนเกิด ให้เป็น ให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างใด (สักรินทร์ สุวรรณโรจน์, ทองพูล บุญอึ้ง และวิเชียร ไชยสกี, 2537 : 58)

2.1 ประเภทของจุดประสงค์การเรียนรู้

ไชยสกี เรื่องสุวรรณ (2533 : 54-56) อากรณี ใจเที่ยง (2537 : 47-50) และสุพิน บุญช่วงศ์ (2531 : 24-27) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันว่านักการศึกษาทั่วไป นิยม จำแนกจุดประสงค์ในการเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้านคือ

1) ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ได้แก่จุดประสงค์ในการเรียนรู้ด้าน สติปัญญา ซึ่งเริ่มจากพฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้ความจำ ไปจนถึงพฤติกรรมเกี่ยวกับวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่สลับซับซ้อนมาก ๆ

2) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ได้แก่จุดประสงค์ในการเรียนรู้ ด้าน จิตใจและอารมณ์ของผู้เรียน ซึ่งแสดงออกเป็นเจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนบุคลิก ลักษณะต่าง ๆ

3) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ได้แก่จุดประสงค์ในการเรียนรู้ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ซึ่งต้องใช้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายประกอบกัน เช่น การแกะสลัก การเล่นกีฬา เป็นต้น

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช (2537 : 89) และ กรมวิชาการ (2535 : 7-17) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้สอดคล้องกันว่า ในแผนการสอน ส่วนใหญ่จะกำหนดจุดประสงค์ไว้ 2 ระดับ คือ

2.1.1) จุดประสงค์ปลายทาง (จุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา และจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ใน ป.02) เป็นจุดประสงค์ที่คาดว่าเมื่อนักเรียนเรียนจบในหน่วยนั้น ๆ แล้ว จะทำอะไรได้บ้าง หรือมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร เป็นภาพรวมทั้งหมดที่ปรารถนา จะให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนในวิชานั้นครบถ้วนแล้ว อาจจะ สะท้อนให้เห็นเนื้อหาวิชาพฤติกรรมสำคัญของผู้เรียน หรือผลสรุปขั้นสุดท้ายภายหลังการเรียน วิชานั้น ๆ แล้ว จุดประสงค์นี้บางครั้งเรียกว่า จุดประสงค์ใหญ่

ลักษณะของจุดประสงค์ปลายทาง มีดังนี้

- 2.1.1.1. ครอบคลุมจุดประสงค์รายวิชาหรือจุดประสงค์ของหลักสูตร
- 2.1.1.2. เป็นข้อความที่แสดงการเรียนรู้รวม โศกไม่แจกแจงพฤติกรรม ข้อที่วัดหรือสังเกตได้
- 2.1.1.3. ไม่มีการกำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐานแสดงระดับต่ำสุด ที่ผู้สอนจะพอใจต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน

2.1.2) จุดประสงค์นำทาง เป็นจุดประสงค์ย่อยหรือเป้าหมายของการเรียนการสอนที่ปรารถนาจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนในการเรียนการสอนแต่ละครั้งโดยมุ่งเน้นที่จะพัฒนา ผู้เรียนในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะปฏิบัติ เจตคติ และกระบวนการจัดการ ซึ่งนิยม เขียนกันในลักษณะของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม บางครั้งเรียกว่า จุดประสงค์เฉพาะ

ลักษณะของจุดประสงค์นำทาง มีดังนี้

- 2.1.2.1. เป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะบทเรียน
- 2.1.2.2. มีข้อความที่แสดงพฤติกรรมแจกแจงแยกย่อย เน้นการกระทำ ที่สังเกตได้ วัดได้
- 2.1.2.3. มีการกำหนดเงื่อนไขด้านเวลา สถานการณ์ หรือพฤติกรรม ที่คาดหวัง
- 2.1.2.4. มีการกำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐานต่ำสุด ที่ผู้สอนตั้งไว้เพื่อแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 2.1.2.5. เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2.2 เทคนิคการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้

สักรินทร์ สุวรรณโรจน์, ทองพุด บุญอึ้ง และวิเชียร ไชยสุภี (2537 : 66-68) ได้กล่าวถึง วิธีการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ดังนี้

การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ควรเขียนให้รัดกุม ชัดเจน สามารถสังเกตได้ วัดได้ แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายหลังจากเสร็จสิ้นจากการเรียนการสอนแล้ว เพราะว่าการเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้นจุดประสงค์ในลักษณะดังกล่าวจึง เรียกว่า จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป ทำตามแบบของ เมจเจอร์ (Mager, 1962) ซึ่งประกอบด้วยข้อความ 3 ส่วน ดังนี้

1) พฤติกรรมที่คาดว่าผู้เรียนจะแสดงออก (Expected Behavior หรือ Action) เป็นพฤติกรรมที่ผู้สอนกำหนดขึ้นว่าจะให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมอะไรได้บ้างตามที่ผู้สอนคาดหวัง ถ้อยคำที่ใช้กำหนดพฤติกรรมต้องเป็นคำที่แสดงถึงการกระทำ มีความหมายเดียวที่จะเข้าใจ ตรงกันระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน และการกระทำนั้นต้องสังเกตผลของการกระทำได้

คำที่ควรใช้มี 5 ประเภท ซึ่งสามารถแยกเป็นพฤติกรรมย่อยได้หลายประการได้แก่

- 1.1) บ่งชี้ เช่น บอก เลือกลง แผล ระบุ วัด พิสูจน์ แก้ แบ่ง จับคู่ สามีติ แสดง สกตัวอย่าง คิดคำนวณ หาคำตอบ เปรียบเทียบ เป็นต้น
- 1.2) บอกชื่อ เช่น เขียนชื่อเมือง สัตว์ สิ่งของ ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย บอกชื่อบุคคลสำคัญ บอกชื่อ วัน เดือน ปี เป็นต้น
- 1.3) บรรยาย เช่น รายงาน อธิบาย บรรยาย เป็นต้น
- 1.4) เรียงลำดับ เช่น เขียนขั้นตอน เรียงลำดับ เป็นต้น
- 1.5) สร้างหรือต่อเติม เช่น เติมคำ เขียน ประโยค วาดภาพ เขียนแผนภูมิ สร้างรูป เติมภาพ เป็นต้น

ส่วนคำที่ไม่ควรใช้เพราะสามารถแปลได้หลายความหมาย และไม่สามารถจะสังเกตได้ วัดได้ เช่น รู้ เข้าใจ ซาบซึ้ง เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญ เชื่อ เป็นต้น

2) เงื่อนไข (Condition) หรือสถานการณ์ เป็นข้อความที่บอกว่าจะให้ผู้เรียนกระทำอะไร เมื่อไร และอย่างไร ในสถานการณ์หรือเงื่อนไขที่ผู้สอนกำหนดขึ้น

3) เกณฑ์ (Criteria) หรือบรรทัดฐานของพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก เป็นข้อความที่บอกถึงระดับความสามารถขั้นต่ำสุดของผู้เรียนที่สามารถแสดงพฤติกรรมออกมา เพื่อแสดงว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริง แนวทางในการกำหนดเกณฑ์มีดังนี้

- 3.1) กำหนดด้วยเวลา เช่น ให้ทำเสร็จภายใน 30 นาที
- 3.2) กำหนดสัดส่วนของงานที่ทำได้ต่องานทั้งหมด เช่น ทำได้ 8 ข้อ ใน 10 ข้อ ทำได้ถูกต้อง 2 ใน 3 ส่วน หรือทำได้ 60% เป็นต้น

3.3) เปรียบเทียบกับมาตรฐานที่เชื่อถือได้ เช่น แดงประโยคได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ เขียนแผนที่ได้ถูกต้องตามแบบ เป็นต้น

3.4) กำหนดความถี่ของพฤติกรรม เช่น ทำให้อย่างน้อย 2 ครั้ง

3.5) กำหนดคุณภาพของงาน เช่น อ่านได้เสียงดัง พูดได้ชัดถ้อยชัดคำ ทำได้สะอาดเรียบร้อย

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา (2537 : 89) ได้กล่าวถึงหลักและวิธีการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

- 1) จุดประสงค์ในหลักสูตรและใน ป.02 เป็นหลัก
- 2) แยกเป็นจุดประสงค์ย่อยโดยเขียนเป็นพฤติกรรมย่อยต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่

จุดประสงค์ปลายทาง

- 3) ระบุพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนให้ชัดเจน
- 4) ในแต่ละแผนควรมีจุดประสงค์ 2-3 ข้อ
- 5) เขียนให้ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ
- 6) ใช้ภาษาที่กระชับรัดกุมเข้าใจง่าย

มาร์ตินเชล และเฮลส์ (อ้างถึงใน อารักษ์ ใจเที่ยง, 2537 : 56) ได้ให้หลักการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมไว้ ดังนี้

- 1) ต้องใช้ความกะทัดรัดได้ใจความ มีความยาวเพียงประโยคหรือสองประโยคเท่านั้น
- 2) จุดประสงค์ข้อหนึ่ง ๆ ให้เขียนกำหนดพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งเท่านั้น
- 3) จุดประสงค์ข้อหนึ่ง ๆ ต้องบรรยายถึงพฤติกรรมที่คาดหวังไว้ คือ ต้องระบุพฤติกรรมขั้นสุดท้ายที่ต้องการให้เกิดขึ้น ไม่ใช่ระบุกิจกรรมของครู หรือทิศทางในการเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมา

4) จุดประสงค์ต้องเขียนในสิ่งที่เป็นอย่างจริง คือ ข้อหนึ่ง ๆ ต้องเน้นพฤติกรรมที่ให้มองเห็นได้ ไม่เป็นสิ่งที่เป็นการนามธรรม

5) ในการเขียนจุดประสงค์ต้องใช้คำที่บ่งเฉพาะเจาะจงเช่น คำว่า เขียน นิยาม เรียงลำดับ และเปรียบเทียบ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้เขียนจึงควรได้ตรวจจุดประสงค์ที่เขียนขึ้นว่า เป็นจุดประสงค์ที่มีลักษณะถูกต้องตามหลักการ หรือไม่ก่อนนำไปใช้

2.3 ประโยชน์ของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

สมิทร คุณานุกร (2518 : 69-70) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมไว้ ดังนี้

- 1) ช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนรู้ว่าจะต้องสอนและเรียน เพื่อให้เกิดพฤติกรรมอะไร และเมื่อเรียนไปแล้วผู้เรียนก็ทราบว่าตนเองประสบผลสำเร็จในการเรียนหรือไม่
- 2) ช่วยให้ผู้สอนเตรียมสถานการณ์ และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนได้อย่างตรงเป้าหมาย
- 3) ช่วยให้ผู้สอนมีหลักเกณฑ์ในการประเมินผลการสอนของตนแต่ละครั้งว่าบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่
- 4) ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักทางของการเรียน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนประสบผลสำเร็จ และมีกำลังใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น

จากแนวคิดที่กล่าวมา พอจะสรุปได้ว่า ในการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการสอนนั้น ต้องเป็นจุดประสงค์ที่สามารถวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ นอกจากนี้จุดประสงค์การเรียนรู้ต้องเขียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในหลักสูตรและใน ป.02 และต้องครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ

3. การเขียนเนื้อหา

เนื้อหาเป็นส่วนรายละเอียดของเรื่อง ประกอบด้วย ทฤษฎี หลักการแนวปฏิบัติ และข้อมูลต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล ก่อนเขียนเนื้อหาควรได้ศึกษาเอกสารหลักสูตรคู่มือครูหนังสือเรียนและเอกสารที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเขียนรายละเอียดของเนื้อหา หรือเนื้อหาโดยสรุป

ชวีชัย ชัยจิรฉายากุล (2529 : 156-159) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเนื้อหาสาระไว้ดังต่อไปนี้

- 1) เนื้อหาเป็นตัวกำหนดจุดหมายทางการศึกษา
- 2) เนื้อหาเป็นตัวกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 3) เนื้อหาสาระมีความยึดหยุ่นในตัวของมันเองสามารถปรับรายละเอียดและระดับความยากง่ายให้เหมาะกับผู้เรียนได้

- 4) เนื้อหาเป็นตัวกำหนดหลักสูตร
- 5) เนื้อหาเป็นตัวกำหนดตำราเรียน หนังสือเรียน
- 6) เนื้อหาเป็นตัวกำหนดวิชาหรือสาขาวิชา
- 7) เนื้อหาเป็นตัวกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร
- 8) เนื้อหาเป็นตัวกำหนดประเภทของหลักสูตร

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์, ทองพล บุญอึ้ง และวิเชียร ไชยสุภักดิ์ (2537 : 68)

ได้กล่าวถึงวิธีการเขียนเนื้อหาที่ไว้ดังนี้

- 1) เนื้อหาจะต้องถูกต้อง ทันสมัย ทันเหตุการณ์
- 2) การนำเสนอเนื้อหาควรจัดลำดับหัวข้อให้เหมาะสม ครอบคลุมเรียงลำดับ

ตามเหตุการณ์หรือลำดับตามความยากง่าย

- 3) เขียนเนื้อหาให้สอดคล้องกับหัวข้อเรื่อง สำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้

และครบถ้วนตามหลักสูตร

- 4) แต่ละส่วนควรประกอบด้วยการนำเข้าสู่เรื่อง การขยายความ และการสรุป
- 5) มีความยากง่ายเหมาะแก่ระดับของผู้เรียน
- 6) มีการอธิบายขยายความเพิ่มเติมและยกตัวอย่างประกอบ มีตาราง ภาพ

แผนภูมิ ประกอบเนื้อหาตามความเหมาะสม

- 7) มีการอ้างอิงถูกต้องและเป็นระบบเดียวกัน

สันต์ ชรรรมบำรุง (2525 : 162) ได้กล่าวถึงวิธีการเขียนเนื้อหาในแผนการสอน

ไว้ดังนี้

- 1) จัดเนื้อหาให้มีความสั้น ชวา เหมาะสมกับช่วงเวลาที่สอน
- 2) ความยากง่ายของเนื้อหาต้องคำนึงถึงวัยของเด็ก
- 3) จัดเนื้อหาเป็นข้อ ๆ ตามลำดับก่อนหลัง เนื้อหาแต่ละตอนต้องให้สัมพันธ์กัน

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์, ทองพล บุญอึ้ง และวิเชียร ไชยสุภักดิ์ (2537 : 70)

กล่าวว่า การเขียนเนื้อหาในแผนการสอน กระทำได้ 3 วิธี คือ

- 1) เขียนเฉพาะหัวข้อเนื้อหา หรือเนื้อหาโดยสรุป อาจเขียนเฉพาะ

หัวข้อใหญ่ หัวข้อรองหรือหัวข้อย่อย ส่วนรายละเอียดของเนื้อหาให้ศึกษาได้จากเอกสาร

ประกอบการสอน หรือหนังสือเรียนที่ใช้

- 2) เขียนเนื้อหาให้ละเอียดครบถ้วนไว้ในแผนการสอนแต่ละแผน
- 3) ไม่กำหนดให้มีหัวข้อเนื้อหาปรากฏอยู่ แต่จะกล่าวไว้ในกิจกรรมการเรียน

การสอน

จากแนวคิดดังกล่าวมา พอจะสรุปได้ว่า ในการเขียนเนื้อหาในแผนการสอนนั้น เนื้อหาจะต้องมีความชัดเจน ถูกต้อง มีความสั้นยาวเหมาะกับช่วงเวลาที่ใช้สอน มีความสากง่ายเหมาะกับวัยของผู้เรียน มีความสอดคล้องกับหัวข้อเรื่อง สำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้

4. การเขียนกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นพฤติกรรมร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน จัดขึ้นเพื่อให้เด็กเรียนเกิดความรู้ และประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของการสอน ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอน จึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของการใช้หลักสูตร

4.1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537 : 75-76) ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยทั่วไปแบ่งได้ 2 รูปแบบ ได้แก่

- 1) กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดครูเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ครูเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติกิจกรรม ครูเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนการสอนมากกว่านักเรียน โดยเริ่มจากการเป็นผู้วางแผนการเรียนการสอน เป็นผู้นำในขณะปฏิบัติกิจกรรม เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ การเรียนการสอนในชั้นเรียนจึงมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว นักเรียนเป็นผู้รับความรู้

- 2) กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างแท้จริง คือ เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองส่วนครูเป็นผู้ประสานงาน ให้คำแนะนำ ช่วยแก้ปัญหาเมื่อนักเรียนต้องการ

กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง แยกออกได้เป็น

2 ประเภท คือ

- 2.1) กิจกรรมที่จัดกลุ่มนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มให้ปฏิบัติงานโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกให้รู้จักบทบาท หน้าที่ของตนเองในการทำงานกลุ่ม

2.2) กิจกรรมที่ศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคล มุ่งให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจของแต่ละคนนักเรียนจะได้พัฒนาความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ตัวอย่างกิจกรรม เช่น การพูด การอ่าน การแต่งคำประพันธ์ การทดลอง การประดิษฐ์ การเล่นกีฬา เป็นต้น

4.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สัพิน บุญชูวงศ์ (2531 : 144-150) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการสอนโดยทั่วไปมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนขั้นนี้จะสร้างความสนใจให้นักเรียนให้อาภากรู้ อสาภาเห็น อสาภาคิด อสาภาทำและเป็นการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน บางกลุ่มวิชา อาจเปลี่ยนชื่อขั้นนี้เป็นอย่างอื่น เช่น ผลศึกษา ใช้คำว่า ขั้นอบอุ่นร่างกาย

2) ขั้นสอน เป็นขั้นที่เป็นหัวใจของการสอนที่จะช่วยให้เด็กเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งครูอาจจะใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธีและกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง เช่น อธิบาย สาธิต บรรยาย แบ่งหมู่ ทดลอง ส้ารวจ ฯลฯ ข้อควรคำนึงของครูผู้สอนคือไม่ว่าจะใช้วิธีสอนใดหรือกิจกรรมใดก็ตาม ครูต้องจุดจุดประสงค์การเรียนเป็นสำคัญและจะต้องจัดให้เป็นไปตามลำดับของจุดประสงค์จนครบทุกจุดประสงค์

3) ขั้นสรุป เป็นขั้นสุดท้ายของกิจกรรมการเรียน ขั้นนี้เป็นขั้นทดสอบเรื่องที่เรียนมา หรือขั้นที่้าความรู้ หรือสรุปแก่นความรู้ หรือน้าความรู้ไปใช้ในท้ายชั่วโมงเรียนนั้นเอง การสรุปที่ดีควรเป็นการสรุปโดยนักรเรียน ถ้าเป็นไปได้ควรให้นักเรียนทั้งกลุ่มร่วมกันสรุป

4) ขั้นวัดผล เป็นวิธีการที่จะทดสอบนักรเรียนว่าเรียนไปแล้วได้ผลอย่างไร ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน การตรวจงานภาคปฏิบัติ และการทดสอบ

อาภารณ์ ใจเที่ยง (2537 : 76-79) กล่าวว่าขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นปฏิบัติกิจกรรม (ขั้นสอน) ขั้นสรุปและวัดผล แต่ละขั้นตอนนี้มีหลักการจัด ดังนี้

1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน และ้าความสนใจ ให้ผู้เรียนอสาภากรู้ อสาภาเห็น อสาภาคิด อสาภาทำ เพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน

1.1) หลักการนำเข้าสู่บทเรียน

1.1.1) น่าสนใจ หมายถึง นำให้น่าสนใจ โดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ เช่น ใช้ปริศนาคำทาย เล่านิทาน ใช้เพลง ใช้เกม ฯลฯ

1.1.2.) ให้ตรงเรื่อง หมายถึง นำให้ตรงกับเรื่องที่สอน

1.1.3.) ไม่เปลืองเวลา หมายถึง ควรใช้เวลาไม่มากในการนำเข้าสู่บทเรียน เช่น ถ้าสอนในเวลา 1 ชั่วโมง ไม่ควรใช้เวลาเกิน 10 นาที

1.2) การนำเข้าสู่บทเรียน ใช้วิธีการต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1.2.1) ร้องเพลง เช่น สอนเรื่องประเพณีการลอยกระทง อาจนำด้วยการให้นักเรียนร้องเพลงลอยกระทง และอาจให้ออกมาร้องด้วย

1.2.2) เล่นเกม เช่น เกมแข่งขันสร้างคำจากตัวอักษรที่กำหนดให้

1.2.3) เล่านิทาน เช่น สอนเรื่องความโกลาหล ครูอาจเล่านิทานเรื่องสั้นเกี่ยวกับเงาจากนิทานอีสป

1.2.4) สกสแกนการณ์จริง เช่น สอนเรื่องการป้องกันและระงับอุบัติเหตุ ครูอาจยกตัวอย่างอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน หรืออุบัติเหตุที่นักเรียนเคยพบเห็น

1.2.5) สันทนาการขำขัน เช่น สอนเรื่องโรคติดต่อ ครูอาจซักถามนักเรียนที่เคยเป็นไข้หวัด เป็นคางทูม เป็นอีสุกอีใส ฯลฯ

1.2.6) ทายปริศนาคำทาย เช่น สอนเรื่องการเกิดของฝน ครูอาจนำด้วยการทายปริศนาคำทายว่า อะไรเอ่ยมาจากสวรรค์ ฝั่งหนึ่งไม่ทัน ฝากันเป็นหวัด หรือเขี้ยวข้อมพุ่มไสวไม่มีใบมีแต่เม็ด

1.2.7) เล่าประสบการณ์ ให้นักเรียนออกมาเล่าประสบการณ์ เช่น สอนเรื่องวันสำคัญทางศาสนาออกมาเล่าประสบการณ์ให้เพื่อนฟัง

1.2.8) ให้แสดงท่าทาง เช่น สอนเรื่องการรักษาความสะอาดร่างกาย ครูอาจให้นักเรียนออกมาแสดงท่าทางการอาบน้ำ การสระผม การแปรงฟัน ฯลฯ

2) ชั้นปฏิบัติการกิจกรรม (ชั้นสอน) เป็นชั้นที่ต่อจากชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ถือว่าเป็นชั้นสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ กิจกรรมที่ผู้เรียนจะปฏิบัติในชั้นนี้มีหลายอย่าง เช่น การค้นคว้า การอภิปรายกลุ่ม การรายงาน การแสดง บทบาทสมมุติ การพูดแสดงความคิดเห็น การสาธิต การเล่าเรื่อง การเล่นเกม ฯลฯ ผู้สอนต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรม ดังนี้

2.1) เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

- 2.2) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์
- 2.3) เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัย วุฒิภาวะ และความพร้อมของผู้เรียน
- 2.4) เป็นกิจกรรมที่สนองความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของ
ผู้เรียน
- 2.5) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์
สังคม และสติปัญญา
- 2.6) เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเวลาและสภาพแวดล้อม
- 2.7) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ หรือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง
- 2.8) เป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนเป็นไปตามลำดับความง่าย ไปยาก รุขธรรม
ไปนามธรรมและความเรียบง่ายไปสู่ความสลับซับซ้อน

2.9) เป็นกิจกรรมที่ใช้สื่อการสอนได้สอดคล้องเหมาะสม

3) ชิ้นสรุปและวัดผล เป็นชิ้นการสรุปเนื้อหาที่เรียนผ่านมาแล้วทั้งหมด สรุปทั้งด้าน
ความรู้ ความคิด เจตคติ และทักษะที่ผู้เรียนได้รับ ตลอดจนการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน
ในการสรุปนี้ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนเป็นผู้สรุป หรือผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันสรุปก็ได้ หลังจากนั้น
ผู้สอนควรได้วัดผลการเรียนรู้ว่า ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยอาจ
ใช้วิธีให้ตอบคำถาม ให้ทำแบบทดสอบ ให้ทำแบบฝึกหัด หรือทำรายงานตามที่ผู้สอนวางแผนไว้

4.3 หลักในการเขียนกิจกรรมการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2537 : 82) ได้กล่าวว่ากิจกรรม
การเรียนการสอนควรมีลักษณะดังนี้

- 1) ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติมากที่สุด (โดยมีครูคอยชี้แนะ) ส่งเสริมหรือกระตุ้น
ให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการเป็นไปตามความมุ่งหมาย)
- 2) ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง
- 3) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการทำงานเป็นกระบวนการ
- 4) สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนและท้องถิ่น มุ่งให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง
ความรู้ในห้องเรียนกับชีวิตรประจำวัน
- 5) ส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการใช้
วัสดุอุปกรณ์สำเร็จรูปราคาสูง

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ ทองพล บุญอึ้ง และวิเชษฐ์ ไชยสุภักดิ์ (2537 : 72) ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพควรคำนึงถึงหลักต่อไปนี้

- 1) ควรจัดให้สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชานั้น ๆ
- 2) ควรยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนการสอน เป็นส่วนใหญ่
- 3) ควรจัดให้สอดคล้องกับสาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้อ
- 4) ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้หลายรูปแบบ หลากวิธี ให้สอดคล้องกับความสนใจและระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน
- 5) ควรเขียนกิจกรรมการเรียนการสอนให้ละเอียดชัดเจน

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช (2537 : 91) ได้เสนอแนะแนวทางเขียนกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

- 1) กิจกรรมนั้นต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ คือ เป็นกิจกรรมที่จะนำไปสู่จุดประสงค์ที่วางไว้
- 2) ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง คือ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติให้มากที่สุด ครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะหรือเพิ่มเติมในส่วนที่จำเป็นเท่านั้น
- 3) เป็นไปตามลำดับตั้งแต่เริ่มต้นไปจนถึงสิ้นสุดการสอน ซึ่งมักจะมีขั้นตอนอยู่ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำสู่บทเรียน ขั้นสอน และขั้นสรุป
- 4) กิจกรรมนั้นมีหลายลักษณะ ไม่ใช่เพียงหนึ่งหรือสองลักษณะที่ซ้ำ ๆ เพราะจะทำให้เด็กเรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้ง่าย
- 5) กิจกรรมนั้นเหมาะสมกับเวลาที่กำหนดไว้
- 6) สามารถปฏิบัติได้

สันต์ ธรรมบำรุง (2525 : 162-163) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

- 1) จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย
- 2) จัดกิจกรรมให้เป็นไปตามลำดับเนื้อเรื่อง หรือจัดให้สัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง
- 3) จัดกิจกรรมเป็นข้อ ๆ ตามลำดับขั้นของการสอน ซึ่งแต่ละขั้นของการสอน อาจจะมีกิจกรรมย่อยแตกออกไปอีกชั้นละหลาย ๆ ข้อ

4) กิจกรรมแต่ละข้อต้องกระจำงชัดว่าครูทำอะไร นักเรียนทำอะไร กิจกรรมระหว่างครูกับนักเรียนจะต้องควบคู่กันตลอดเวลา

5) กิจกรรมจะต้องระบุว่าใช้อุปกรณ์อะไร ใครเป็นผู้ใช้ ใช้อย่างไร

หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (อ้างถึงใน อนุกรม ใจเที่ยง, 2537 : 79-81) มุ่งเน้นให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดหลักการ 2 ประการ คือ

1) จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การสอนที่จัดเนื้อหาและกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียนเป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนได้คิดค้นคว้าหาความรู้และลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนเรี้นรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้สอนจึงต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนจากการสอนที่เน้นความรู้ด้านเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เนียงอย่างเค้ชว มาเป็นการสอนที่ผสมผสานการให้ความรู้กับการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงและเน้นให้ผู้เรียนได้เรี้นรู้วิธีการหาความรู้ (Learn how to learn) ซึ่งมีคุณค่ามากกว่าการเรี้นรู้ตัวความรู้

2) จัดการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยเน้นกระบวนการเรี้นรู้ หมายถึง การที่ผู้สอนใช้เทคนิควิธีการสอนหลาย ๆ แบบให้เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์การสอนและเน้นการเรี้นรู้หรืออย่างมีลำดับขั้นตอน เพื่อนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนดไว้

การจัดการเรี้นการสอนที่เน้นกระบวนการเรี้นรู้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญ

2 ประเด็น คือ

2.1) จัดกิจกรรมให้เป็นกระบวนการ หมายถึง การดำเนินการสอนอย่างมีขั้นตอนเป็นไปตามลำดับตั้งแต่ต้นจนจบ แล้วเสร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้เรี้นได้คิดได้พูด ได้แก้ปัญหา ได้ปฏิบัติ ฯลฯ ทำให้ผู้เรี้นได้รับความรู้เกิดการพัฒนาตนเองหลังจากทำกิจกรรมนั้นแล้ว

2.2) พัฒนาผู้เรี้นให้เกิดความสามารถเชิงกระบวนการ หมายถึง การปลูกฝังให้ผู้เรี้นมีความสามารถในการปฏิบัติเป็นขั้นตอนคิดค้นไปใช้ในชีวิตรจริง ผู้เรี้นจะได้รับการฝึกฝนการเรี้นรู้หรืออย่างเป็นกระบวนการ จนเกิดทักษะกระบวนการ สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันและชีวิตรการทำงานของตนได้

4.4 ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน

วารี ภิระจิตร (อ้างถึงใน สุพิน บุญช่วงค์ 2535 : 75-76) ได้กล่าวว่กิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้หลายประการด้วยกันดังนี้คือ

- 1) กิจกรรมช่วยเ้าความสนใจของนักเรียน
- 2) กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
- 3) กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
- 4) กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
- 5) กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 6) กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้มีการเคลื่อนไหวทำให้ไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน
- 7) กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้รู้สึกสนุกสนาน
- 8) กิจกรรมช่วยทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 9) กิจกรรมจะช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวาง
- 10) กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็ก
- 11) กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะในด้านต่าง ๆ
- 12) กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
- 13) กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียน
- 14) กิจกรรมจะส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักทำงานเป็นหมู่
- 15) กิจกรรมจะส่งเสริมให้เด็กเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่าง ๆ

จากแนวคิดดังกล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นเรื่องที่ผู้สอนจะต้องพิจารณาว่าวิธีสอนแบบใดจะมีความเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในแผนการสอน การเขียนกิจกรรมการเรียนการสอนในแผนการสอน ควรเขียนให้ละเอียดให้ครูอาจารย์คนอื่นสามารถนำไปสอนแทนได้ ควรเขียนเป็นลำดับเป็นขั้นตอนตั้งแต่เริ่มสอนไปจนถึงสิ้นสุดการสอน นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นจะต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมากที่สุด

5. การกำหนดสื่อและอุปกรณ์

สื่อการเรียนนั้นมีความหมายกว้าง จึงหมายรวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนหรือเป็นตัวการให้การเรียนการสอนบรรลุถึงจุดหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยเ้าความ

สนใจ ประหยัดเวลา ให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่ผู้เรียน สื่อการเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้หลักสูตรไปถึงผู้เรียน (วิชิต ราชวรศิริ, ม.ป.ป. : 60)

5.1 ประเภทของสื่อและอุปกรณ์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 60) ได้แบ่งประเภทของสื่อ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ออกเป็น 3 ประเภท ตามหมวดหมู่ของการใช้ ดังนี้คือ

1) เอกสารหลักฐาน และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งเป็นเอกสารที่ใช้เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ ตัวอย่างสื่อประเภทนี้ได้แก่ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) คู่มือการจัดบริการแนะแนวระดับประถมศึกษา เป็นต้น

2) หนังสือที่ใช้สอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเอกสารที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตัวอย่างสื่อประเภทนี้ได้แก่ คู่มือครู หนังสือเรียนหนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านนอกเวลา แบบฝึกหัด เป็นต้น

3) สื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ เป็นสื่ออื่น ๆ ที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5.2 ความสำคัญและประโยชน์ของสื่อและอุปกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2530 : 993) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสอนไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1) สื่อการสอนเป็นเครื่องมือทำให้เกิดการเรียนรู้ นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดด้วยการลงมือทำ เช่น การได้ฟัง ได้พูด ได้เห็น ได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

2) สื่อการสอนเป็นสิ่งเร้าความสนใจของนักเรียน การใช้สื่อการสอนทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะได้เห็นสิ่งที่ครูนำมาแสดง นักเรียนเกิดความสนใจก็จะพยายามเรียนรู้และทำความเข้าใจต่อบทเรียนที่ครูสอน

3) สื่อการสอนช่วยให้เข้าใจความหมายได้ตรงกัน การที่ครูจะสอนคำศัพท์ โคซออธิบายความหมายให้นักเรียนฟังเพียงอย่างเดียว นักเรียนอาจเข้าใจไม่ตรงกับครูก็ได้

ถ้าครูวาดภาพบนกระดานหรือนำรูปภาพมาให้ให้นักเรียนดู นักเรียนจะเข้าใจทันทีโดยครูไม่ต้องอธิบาย

4) สื่อการสอนให้ประสบการณ์ที่เป็นจริงแก่นักเรียน ช่วยให้นักเรียนจดจำบทเรียนได้แม่นยำ เช่น การให้นักเรียนได้ดูรูปภาพ ได้ฟังเสียง ได้เห็นการเคลื่อนไหวและได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน

5) สื่อการสอนส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรม สื่อการสอนหลายชนิดที่ครูนำมาใช้ในการสอน ครูอาจให้นักเรียนจัดทำขึ้น เช่น การทำบัตรภาพ บัตรตัวอักษร หรือวัสดุสำหรับเล่นเกมต่าง ๆ นักเรียนจะได้ฝึกฝนและทำกิจกรรมกับครูและเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน และยังเป็นการสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองในการทำงานอย่างใกล้ชิดของครูกับนักเรียนก่อให้เกิดความอบอุ่นใจแก่นักเรียนยิ่งขึ้น

6) สื่อการสอนมีบทบาทเป็นตัวแบบที่ดีสำหรับให้นักเรียนฝึกฝนและสามารถทำให้เรียนได้รวดเร็วขึ้น หากไม่มีสื่อการสอนเป็นตัวแบบ นักเรียนอาจมองไม่เห็นภาพหรือปฏิบัติตามไม่ได้ เช่น การฝึกบทสนทนา การแสดงละครหรือการแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

7) สื่อการสอนช่วยพัฒนาความคิดของนักเรียนได้อย่างกว้างขวางทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางภาษาได้ เช่น สื่อการสอนประเภทเกมทางภาษาช่วยพัฒนาความคิดและการรู้จักสังเกตค่าให้แก่เด็ก

อิริคสัน (1971 : 108-109 อ้างถึงใน วาริ ติระจิตร์, 2534 : 113)

ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการสอนต่อการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้คือ

- 1) ช่วยจัดและเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนมากขึ้น
- 2) ช่วยให้ครูจัดหาเนื้อหาวิชาที่มีความหมายต่อชีวิตของเด็ก
- 3) ช่วยให้ครูแนะนำและควบคุมนักเรียนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์
- 4) ช่วยให้นักเรียนสามารถประกอบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างแตกต่างกันออกไปตามเนื้อหาวิชา
- 5) ช่วยให้ครูสามารถสอนได้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้อย่างแน่นอน
- 6) ช่วยให้ครูสอนเนื้อหาได้ง่ายขึ้น
- 7) ช่วยให้ครูสอนได้รวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น เพราะครูมีเครื่องมือช่วยในการสอนที่ได้เตรียมไว้ล่วงหน้า

เป็รื่อง กุมท (2519 : 4) ล้างถึงใน วาสนา ชาวหา, 2533 : 15-16)
ได้สรุปเกี่ยวกับคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนต่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

- 1) ช่วยให้ผู้เรียนรู้ดีขึ้น เพราะมีความจริงจังและมีความหมายชัดเจนต่อผู้เรียน
- 2) ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ในปริมาณมากขึ้นในเวลาที่กำหนดไว้จำนวนหนึ่ง
- 3) ช่วยให้ผู้เรียนสนใจและมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการเรียนการสอน
- 4) ช่วยให้ผู้เรียนจำ ประทับใจ และทำอะไรเป็นเร็วและดีขึ้น
- 5) ช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหาในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน
- 6) ช่วยให้ผู้เรียนรู้ในสิ่งที่เรียนได้ลำบาก โดยการช่วยแก้ปัญหาหรือข้อจำกัดต่าง ๆ ได้ดังนี้

- 6.1) ทำสิ่งที่ซับซ้อนให้ง่ายขึ้น
- 6.2) ทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น
- 6.3) ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วให้ดูช้าลง
- 6.4) ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงช้าให้ดูเร็วขึ้น
- 6.5) ทำสิ่งที่ใหญ่มากให้ย่อขนาดลง
- 6.6) ทำสิ่งที่เล็กมากให้ขยายขนาดขึ้น
- 6.7) นำอดีตมาให้ศึกษาได้
- 6.8) นำสิ่งที่อยู่ไกลหรือลึกลับมาให้ศึกษาได้

- 7) ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้สำเร็จง่ายขึ้น สอบได้มากขึ้น

กรองกาญจน์ ไชยวงศ์ (2523 : 87) ได้ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อในการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศส ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า การใช้สื่อการสอนประกอบการเรียนการสอนของครู ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและเข้าใจบทเรียนดีขึ้น ตลอดจนทำให้นักเรียนสนุกสนานในการเรียนภาษาฝรั่งเศส

4.2 หลักในการเลือกสื่อการเรียน

โดยหลักการแล้วไม่มีสื่อการเรียนใด ที่มีคุณสมบัติที่สุดและเหมาะสมที่สุดสำหรับการสอนทุกประเภท ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่ได้ผลอย่างสมบูรณ์นั้น จะต้องใช้สื่อ

หลาย ๆ ประเภทร่วมกันที่เรียกว่า สื่อประสม ซึ่งนักการศึกษาได้ให้หลักการและข้อควรคำนึงในการเลือกสื่อดังต่อไปนี้

วารี ธีระจิตร (2534 : 113-115) ได้กล่าวถึงข้อควรคำนึงในการใช้สื่อการเรียนการสอน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) ตรงกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของวิชาที่จะสอน
 2) ตรงกับลักษณะของผู้เรียน โดยพิจารณาว่า สื่อการเรียนการสอนนั้นสอดคล้องเหมาะสมกับอายุ เพศ ความสนใจ ทั้งความรู้ ประสบการณ์เดิมความถนัด ตลอดจนวิธีการเรียนที่เหมาะสมของผู้เรียน

3) เวลาที่ใช้สื่อการเรียนการสอนต้องพอเหมาะไม่นานหรือรวดเร็วเกินไป
 4) ควรฝึกซ้อมการใช้สื่อการเรียนการสอนจนเกิดความคล่องแคล่วมีความมั่นใจใช้ได้ไม่ผิดพลาด

5) ขนาดของสื่อการเรียนการสอนต้องเหมาะสมกับห้องเรียนต้องชัดเจนมองเห็นได้ทั่วกันทุกคน ภาสในห้องเรียน

6) จัดลำดับของสื่อการเรียนการสอนและวางไว้ในที่ที่เหมาะสม
 7) ใช้เทคนิคของการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ดี เช่น ไม่ยัดเยียดผู้เรียนระดับเสียงที่เหมาะสม ปรับภาพให้ชัดเจน เสียงดังพอสมควร

8) นำสื่อการเรียนการสอนมาใช้เมื่อถึงเวลาที่จะใช้ ไม่ควรนำสื่อการเรียนการสอนมาวางทิ้งไว้ให้ผู้เรียนเห็นก่อนถึงเวลาอันสมควรเพราะจะทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจและตั้งใจฟังได้

9) สังเกตปฏิบัติกริยาของผู้เรียนว่ามีความสนใจและเข้าใจต่อการใช้สื่อมากน้อยแค่ไหน เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนนั้น ๆ ในโอกาสต่อไป

10) ใช้สื่อการเรียนการสอนให้อยู่ภายในเวลาที่กำหนดอย่าให้สับสนจนน่ารำคาญ

11) ไม่ควรใช้สื่อการเรียนการสอนมากเกินไปจนเกิดความจำเจ ควรใช้เฉพาะสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็นและสำคัญต่อบทเรียนนั้น ๆ เท่านั้น

กรมวิชาการ (2521 : 8) ได้กล่าวถึงหลักในการเลือกใช้สื่อการเรียนดังต่อไปนี้

- 1) ครูผู้สอนควรคำนึงถึงสื่อการเรียนที่จะนำมาใช้นั้น ว่าเป็นสื่อที่แท้จริงที่จะทำให้เกิดเกิดความคิดรวบยอดถูกต้องหรือไม่
 - 2) สื่อการเรียนนั้นจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้เนื้อหาเป็นสำคัญ
 - 3) สื่อการเรียนที่นำมาใช้นั้นต้องเหมาะสมกับอายุ สติปัญญา และประสบการณ์ของผู้เรียน
 - 4) ผู้สอนควรตระหนักถึงผู้ใช้เสมอ เพราะสื่อการเรียน ผู้เรียนควรจะใช้มากกว่าครูผู้สอน
 - 5) ครูผู้สอนควรศึกษาคู่มือประกอบการสอนก่อน เพราะภายในคู่มือจะบอกเนื้อหาไว้โดยย่อสำหรับช่วยผู้สอน
 - 6) ต้องคำนึงถึงสื่อการเรียนที่จะนำมาใช้นั้นว่า จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความคิด วิพากษ์วิจารณ์ และก่อให้เกิดกิจกรรมร่วมกันในการเรียนการสอน
 - 7) คำนึงอยู่เสมอว่า สื่อการเรียนนั้น ๆ จะช่วยสร้างปัญหาหรือช่วยแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่
 - 8) ต้องรู้จักวิธีเก็บรักษาสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ดีและใช้ได้นานที่สุด
- ประนอม สุรัสวดี (2535 : 14) ได้กล่าวถึงข้อควรคำนึงในการใช้สื่อไว้ 3 ประการ ดังนี้

- 1) มีประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ เมื่อนำมาใช้แล้วสามารถทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอนทุกประการ จึงนับได้ว่าสื่อการเรียนนั้นมีประสิทธิภาพ
 - 2) มีประสิทธิผล (Productive) จำนวนผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมนั้น ถ้าเป็นจำนวนมากก็นับว่าสื่อนั้นมีประสิทธิผลสูง แต่ถ้าจำนวนผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์น้อยก็แสดงว่าสื่อการเรียนนั้นมีประสิทธิผลต่ำ
 - 3) ประหยัด (Economy) นอกจากจะคำนึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว จะต้องคุ้มค่าทั้งทางด้านทุนทรัพย์และแรงงาน รวมทั้งระยะเวลาในการใช้งานด้วย
- ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์, ทองพุด บุญอึ้ง และวิเชียร ไชยสุภี (2537 : 80-81) ได้กล่าวถึงหลักการเลือกสื่อการเรียนและการกำหนดสื่อในแผนการสอนไว้ดังนี้

- 1) หลักการเลือกสื่อการเรียน
 - 1.1) สื่อการเรียนนั้นจะทำให้เกิดความเข้าใจสอดคล้องกับสาระสำคัญ

จุดมุ่งหมาย เนื้อหาหรือประสบการณ์และวิธีสอน

- 1.2) เป็นสื่อการเรียนที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนทั้งทางด้านอายุ สติปัญญาและประสบการณ์
- 1.3) สื่อการเรียนจะเน้นที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ใช้ หรือเป็นผู้มีส่วนร่วม
- 1.4) วิธีใช้สะดวก ผู้สอนและผู้เรียนสามารถใช้ได้เอง
- 1.5) มีลักษณะหรือสีลื่นที่เร้าและดึงดูดความสนใจ
- 1.6) ผู้สอนจะต้องพิจารณาแล้วว่าใช้ได้เหมาะสมกับจำนวนผู้เรียนใน

ห้องเรียน

- 1.7) จัดหาได้ง่าย ถ้ามีการชำรุดเสียหายสามารถซ่อมแซมเองได้
- 1.8) ราคาเหมาะสมกับสภาพและชนิดของสื่อ แต่จะต้องมีความประณีต

แข็งแรง

- 1.9) ข้อจำกัดของสื่อการเรียนไม่ควรยุ่งยากมากเกินไป
- 1.10) มีความทันสมัย ใช้ได้ทุกโอกาส

2) การกำหนดสื่อในแผนการสอน

- 2.1) ต้องกำหนดให้ชัดเจน พอที่จะเข้าใจได้ว่าเป็นสื่ออะไรบ้าง
- 2.2) เรียงลำดับการใช้ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.3) รายละเอียด องค์ประกอบ ต้นแบบ รูปแบบ ควรนำเสนอ

ในรายละเอียดท้ายแผนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 57-58) ได้กล่าวถึง แนวคิดพื้นฐานในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ว่าในการพิจารณาเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน มีองค์ประกอบในการตัดสินใจเลือก ดังต่อไปนี้

1) ลักษณะเนื้อหาวิชาของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ความแตกต่างของลักษณะเนื้อหาวิชาของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ อยู่ที่กระบวนการเรียนรู้ว่าจะเน้นด้านใด ครูจะต้องวิเคราะห์ให้ได้ เพื่อกำหนดสื่อให้ตรงตามลักษณะการเรียนรู้

2) จุดประสงค์ของการเรียนรู้ ครูต้องศึกษาว่าเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละครั้งนั้นมีจุดประสงค์ของการเรียนรู้อย่างไร ต้องการให้เกิดอะไรขึ้นกับตัวผู้เรียนเพื่อจะได้เลือกสื่อที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์นั้น

3) ตัวผู้เรียน ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงวัยและจำนวนผู้เรียนจะได้จัดสื่อการเรียน การสอนให้เหมาะสมและเพียงพอ เพื่อประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนการสอน

4) สภาพท้องถิ่นและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดว่าสื่อการเรียน การสอนที่ครูเลือกใช้ใช้นั้นจะสามารถจัดหาและนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด จากแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกใช้สื่อในแผนการสอนดังกล่าวมา จะเห็นว่า สื่อการเรียนมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเพราะสื่อการสอนช่วยให้เด็ก เรียน เรียนรู้ได้ อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น และในการเลือกใช้สื่อหรืออุปกรณ์ก็ต้องพิจารณา ให้เหมาะสมกับเนื้อหา จุดประสงค์การเรียน วัยของผู้เรียน และควรเป็นสื่อที่จัดทำหรือ หาได้สะดวกในท้องถิ่นเพราะจะเป็นการประหยัดไปในตัวด้วย

6. การกำหนดวิธีวัดและประเมินผล

อนันต์ ศรีโสภกา (2525 : 2-3) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2536 : 485-486) และพิตร ทองชื่น (2524 : 3-5) ได้ให้คำจำกัดความของการวัดและการ ประเมินผลไว้สอดคล้องกันสรุปได้ดังนี้

การวัดผล หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งที่เราต้องการทราบ โดยการกำหนดค่า ซึ่งอาจจะเป็นตัวเลข สัญลักษณ์ หรือระดับมาตรฐานที่กำหนดขึ้น ทั้งนี้ต้องเป็นที่ยอมรับและ สื่อความหมายได้ดี

การประเมินผล หมายถึง การนำผลที่ได้จากการวัดผลมาตีคุณค่าและสรุปว่ามีคุณภาพ เพียงใด อย่างมีหลักเกณฑ์ ทั้งในการเรียนรู้ของผู้เรียนและในการสอนของผู้สอน

นอกจากนี้เอนก เพ็ชรอนุกุลบุตร (2527 : 3) ได้กล่าวว่า การประเมินผล เป็นการพิจารณาความคล้ายคลึง หรือความสอดคล้องกันระหว่างการกระทำกับจุดมุ่งหมาย

6.1 จุดมุ่งหมายของการวัดผลและประเมินผล

ชวาล แพรัตกุล (2518 : 24-27) ได้กล่าวว่าจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการ ประเมินผลการศึกษา มีดังนี้

1) เพื่อจัดตำแหน่ง เป็นการศึกษาความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อจำแนก ว่ามีความรู้อยู่ในระดับใด เช่น เก่ง ปานกลาง อ่อน และเป็นการศึกษาคัดเลือกผู้เรียนว่าใครมี

1.5) จำแนกตามเวลาที่กำหนดให้ตอบ ได้แก่ แบบทดสอบวัดความเร็วและแบบทดสอบวัดความสามารถสูงสุด

2) การสังเกต เป็นเครื่องมือวัดผลที่ใช้ประสาทสัมผัสของคนเป็นเครื่องสื่อความหมาย การสังเกตจะได้ผลดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ได้แก่ ความตั้งใจ ประสาทสัมผัส และการรับรู้ของผู้สังเกต

3) แบบสำรวจรายการ เป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสังเกตอย่างหนึ่งซึ่งผู้สังเกตจะกาเครื่องหมายลงในรายการที่สังเกตได้

4) การบันทึกข้อผิดพลาด เป็นการบันทึกพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง

5) การจัดอันดับคุณภาพ เป็นการพิจารณาเรียงลำดับปริมาณหรือคุณภาพของงานหรือลักษณะบุคคลที่อยู่ประเภทหรือกลุ่มเดียวกัน การจัดอันดับคุณภาพที่นิยมกันมี 3 แบบคือ

5.1) มาตรฐานประมาณค่าแบบตัวเลข

5.2) มาตรฐานประมาณค่าแบบภาษา

5.3) การประมาณค่าโดยการจัดอันดับ

6) การสัมภาษณ์ เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการซักถาม โต้ตอบซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถซักถามในกรณีที่มีข้อสงสัยทำให้การสัมภาษณ์มีความเที่ยงตรงมากขึ้น บุคลิกลักษณะของผู้สัมภาษณ์มีส่วนสำคัญที่จะทำให้การสัมภาษณ์บรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงไร

7) แบบสอบถาม เป็นข้อความหรือคำถามที่สร้างขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็น ข้อเท็จจริง หรือเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์ แบบสอบถามมี 2 ลักษณะคือ แบบปลายเปิดและแบบปลายปิด ข้อดีของแบบสอบถามคือมีความสะดวกและรวดเร็วในการรวบรวมข้อมูล แต่มีข้อเสียคือมักไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ตอบ

8) สังคมมิติ เป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมของบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันว่ามีความสัมพันธ์กันในลักษณะใด เทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมทำได้หลายวิธี เช่น การทาสีครีเอ็ส การสร้างภาพสังคม เป็นต้น

9) การให้ปฏิบัติจริง เป็นการหาข้อมูลโดยการให้ผู้ถูกวัดลงมือปฏิบัติจริง เช่น ทำงานส่ง เป็นต้น การวัดผลงานควรใช้เกณฑ์ในการพิจารณา 3 ด้านคือ พิจารณาด้านปริมาณ คุณภาพและวิธีการควบคุมกันไป

10) การศึกษารายกรณี เป็นการศึกษาค้นคว้าหาปัญหาใดปัญหาหนึ่งโดยเฉพาะอย่างลึกซึ้ง โดยใช้เครื่องมือหลาย ๆ อย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลทุกแง่ทุกมุม เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาสาเหตุ เพื่อแก้ปัญหาต่อไป

จำนง พรายธัมมัทธ (2529 : 10-20) ได้กล่าวถึงวิธีการวัดและประเมินผล ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ว่ามีดังต่อไปนี้

1) การสังเกต เป็นการฟังด้วยหูและดูด้วยตา เพื่อประเมินการปฏิบัติงานหรือ ผลการปฏิบัติงานของนักเรียนว่าอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจหรือมีข้อบกพร่องที่จะต้องแก้ไขซ่อมเสริม หรือไม่ซึ่งการสังเกตที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการคือ

1.1) ต้องจำกัดขอบเขตของการสังเกตเฉพาะเป็นเรื่อง ๆ ไป

1.2) ต้องกำหนดเกณฑ์ในการสังเกต เพื่อให้การสังเกตมีความหมายสามารถ แปลความออกมาได้ว่าที่เด็กแสดงออกมานั้นแปลว่าดีหรือไม่ดีเข้าใจหรือไม่เข้าใจ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเปลี่ยนเป็นตัวเลขคะแนนได้ถูกต้อง

1.3) ต้องสังเกตอย่างพินิจพิจารณาที่จะเห็นรายละเอียดของเรื่อง นั้น ๆ ได้ เช่น เด็กทำอะไรผิดพลาดสักอย่างหนึ่ง ต้องทราบให้ได้ว่าเป็นเพราะเหตุใด เจตนาหรือไม่

1.4) ต้องบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตไว้เสมอ

1.5) ใช้เครื่องประกอบการสังเกต เช่น แบบสอบถาม แบบสำรวจ

2) การตรวจผลงาน เป็นวิธีการตรวจสอบพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่แสดงให้ เห็นถึงผลสัมฤทธิ์จากการเรียนรู้ของนักเรียนออกมาในเชิงรูปธรรมมากกว่าในเชิงนามธรรม ซึ่งวิธีการตรวจผลงานที่ใช้มีอยู่ 2 วิธีคือ

2.1) วิธีเรียงอันดับ เป็นการนำเอาผลงานหรือผลการปฏิบัติงานของนักเรียน มาเรียงต่อกันเพื่อดูว่าของใครดีที่สุด ของใครอยู่อันดับรองลงไปจนถึงอันดับสุดท้าย

2.2) วิธีจัดอันดับคุณภาพ เป็นวิธีการที่เหมือนกับวิธีเรียงอันดับทุกประการ แล้วนำอันดับที่ของผลงานของเด็กแต่ละคนมาแปลงอันดับให้เป็นตำแหน่งร้อยละแล้วนำค่าร้อยละ ที่ได้ไปเทียบกับตารางแปลงอันดับคุณภาพให้เป็นคะแนนซึ่งก็จะรู้ว่าอันดับดังกล่าวได้กี่คะแนน

3) การสัมภาษณ์ เป็นการซักถามด้วยปากเปล่า ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักของกระบวนการ เรียนการสอนประการหนึ่ง ถ้าครูผู้สอนเตรียมการไว้เป็นอย่างดี การซักถามด้วยปากเปล่า

จะเป็นวิธีที่ใช้สำหรับการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย ซึ่งเทคนิควิธีการสัมภาษณ์ให้ได้ผลดี มีดังนี้คือ

- 3.1) ตั้งจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ให้แน่นอน
- 3.2) เตรียมคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่จะถามไว้เป็นอย่างดี
- 3.3) สร้างบรรยากาศที่ดีในการสัมภาษณ์
- 3.4) พยายามให้เด็กใช้ความคิดเล็ก ๆ ในการตอบ
- 3.5) ควรมีการสัมภาษณ์แบบต่อเนื่อง นั่นคือถามบ่อส ๗ แต่ไม่ควรถาม

ครั้งละนาน ๆ

- 3.6) หลังจากสัมภาษณ์แล้วควรเก็บผลการสัมภาษณ์ไว้ทุกครั้ง

4) การทดสอบด้วยข้อเขียน การใช้แบบทดสอบที่เป็นข้อเขียน เป็นการวัดผลโดยให้เด็กเขียนตอบลงในกระดาษคำตอบเป็นหลัก โดยมุ่งให้ตัวแบบทดสอบ เป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมที่เราต้องการวัดออกมาทางการเขียนตอบ ซึ่งอาจเป็นการเขียนแบบบรรยายความ ตอบสั้น และแบบเลือกขีดเครื่องหมายตอบตรงตัวเลือกที่ถูกต้องที่สุดก็ได้ ซึ่งการใช้แบบทดสอบมีวิธีการและข้อเสนอนี้ดังนี้

- 4.1) ควรใช้ข้อทดสอบวัดบ่อส ๗ ครั้ง และครั้งละหลาย ๆ ข้อ
- 4.2) ใช้แบบทดสอบข้อเขียนเมื่อต้องการวัดสมรรถภาพทางสติปัญญามากกว่า

ด้านอื่น ๆ

4.3) ถ้าจะวัดสมรรถภาพด้านเจตพิสัย และทักษะพิสัย อาจจะใช้แบบทดสอบได้บ้าง แต่ต้องใช้วิธีสัมภาษณ์ วิธีตรวจผลงาน และ/หรือวิธีสังเกตพฤติกรรมประกอบด้วย

4.4) ในแต่ละบทเรียนควรเตรียมแบบทดสอบไว้หลาย ๆ แบบ และมีการแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ

4.5) แบบทดสอบทุกข้อและทุกแบบ ครูควรสร้างขึ้นใช้เองในโรงเรียนไม่ควรใช้ที่มีจำหน่ายตามท้องตลาดมาเป็นบรรทัดฐานในการทดสอบนักเรียน

4.6) พยายามคัดเลือกและสะสมข้อสอบที่ดี ๆ และจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2530 : 127) ได้กล่าวถึงวิธีวัดผลว่ามีหลายวิธีคือ

1) ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม ในการสังเกตพฤติกรรมเด็กนั้นควรจะเริ่มตั้งแต่เข้าสอนจนจบการเรียนการสอน ส่วนมากจะสังเกตลักษณะนิสัยจากการทำงาน เช่น สังเกต

ความรับผิดชอบ ความตั้งใจทำงาน ความขยันหมั่นเพียร สังเกตกระบวนการทำงาน หรือ ติดตามดูการพัฒนาการของเด็ก

2) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ มักจะใช้สัมภาษณ์ทางด้านความรู้ที่เด็กได้รับหรือประโยชน์ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนความคิดเห็นทั่ว ๆ ไป

3) ใช้วิธีการตรวจผลงานภาคปฏิบัติ การเรียนศิลปะ ละคร ดนตรีและนาฏศิลป์ จะเป็นในเรื่องการปฏิบัติจริง ซึ่งดูได้จากผลการปฏิบัติ เช่น ตรวจผลงานศิลปะดูว่ามีความคิดสร้างสรรค์เพียงไร งานที่ทำสำเร็จหรือไม่ ผลงานพัฒนาการขึ้นไปเพียงไร

6.3 ความสำคัญของการวัดและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลเป็นตัวชี้บ่งว่า ผู้เรียนมีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตรมากน้อยแค่ไหน ซึ่ง นิตร ทองชั้น (2524 : 6-7) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการ วัดและประเมินผลไว้ดังนี้

1) ประโยชน์ต่อนักเรียน

- 1.1) ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้ถึงความสามารถของตนเองว่าอยู่ในระดับใด
- 1.2) ช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง
- 1.3) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนด้วยตนเอง

2) ประโยชน์ต่อครูผู้สอน

- 2.1) ทำให้ทราบว่า เด็กได้บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
- 2.2) ทำให้ครูผู้สอนวินิจฉัยว่า ผู้เรียนเก่ง-อ่อน ด้านใด
- 2.3) ทำให้ครูผู้สอนจัดอันดับของผู้เรียนว่าอยู่อันดับใด
- 2.4) ช่วยให้ผู้สอนปรับปรุงการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น
- 2.5) ช่วยให้ผู้สอนได้แนะนำ หรือส่งเสริมการเลือกวิชาเรียน การเลือก

อาชีพได้ถูกต้อง

- 2.6) ทำให้ครูจัดอันดับเด็กในห้องเรียนได้

3) ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง

- 3.1) ทราบความเจริญงอกงามของเด็กของตนว่าเป็นอย่างไร
- 3.2) เพื่อเตรียมการสนับสนุนในการเรียนต่อหรือการเลือกอาชีพของเด็ก

4) ประโยชน์ต่อผู้บริหารการศึกษา เพื่อให้ในการเตรียมการวางแผนการจัดการต่าง ๆ ให้เหมาะสม

อนันต์ ศรีวิสาภา (2525 : 4-6) และ เอนก เพ็ชรอนุกุลบุตร (2527 : 9-12) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวัดและการประเมินผล สรุปได้ดังนี้

1) ประโยชน์ต่อครู

- 1.1) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเบื้องต้นของนักเรียนแก่ครู
- 1.2) ช่วยให้ครูสามารถกำหนดและปรับปรุงจุดมุ่งหมายของการสอนได้ชัดเจน

ยิ่งขึ้น

- 1.3) ช่วยให้ครูทราบว่าตนเองได้ทำการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ได้มาก

น้อยเพียงใด

- 1.4) ช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงเทคนิคการสอนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ยิ่งขึ้น

2) ประโยชน์ต่อนักเรียน

- 2.1) ช่วยให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมาย และความต้องการของครูได้อย่างถูกต้อง
- 2.2) เพิ่มแรงจูงใจในการเรียน
- 2.3) ช่วยให้มีนิสัยในการเรียนดีขึ้น
- 2.4) ช่วยให้ทราบว่าตนเองเก่งและอ่อนในวิชาใดบ้าง

3) ประโยชน์ต่อการแนะแนว

การวัดผลและประเมินผล ทำให้ครูรู้ว่านักเรียนมีทัศนคติ ความสนใจ ความถนัด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคนได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

4) ประโยชน์ต่อการบริหาร

การตัดสินใจในการบริหารทางการศึกษาในทุกระดับ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจากการวัดและการประเมินผลอยู่เสมอ เช่น การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ การรับสมัครนักเรียนเข้าเรียน การปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารงาน ตลอดจนการให้ความดีความชอบ เป็นต้น

5) ประโยชน์ต่อการวิจัย

การแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสอน การแนะแนว และการบริหารการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยการวิจัย การวัดผลเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของการวิจัย ที่ช่วยในการวัดและรวบรวมข้อมูล การวิจัยจะได้ผลดีเพียงใดขึ้นอยู่กับวิธีการวัดผล ว่าสามารถวัดข้อมูลได้เที่ยงตรงและมีความเชื่อมั่นเพียงใด

นิภา เมชาวิชช์ (2536 : 16) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินผลการศึกษา ไว้ดังนี้

- 1) เป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน
- 2) เป็นแนวทางในการปรับปรุงความเจริญก้าวหน้าของเด็กแต่ละคน
- 3) ทำให้ครูรู้จักนักเรียนในด้านสติปัญญา ความถนัด ความสนใจ ฯลฯ ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับครูสามารถให้การแนะแนว หรือแก้ปัญหาให้เด็กได้
- 4) ทำให้รู้ว่าการเรียนการสอนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายหรือไม่เพียงใด
- 5) เป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับรายงานผลการศึกษา แก่นักเรียน ผู้ปกครอง สถาบันการศึกษาใหม่ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ
- 6) เป็นข้อมูลนำมาใช้ในการวิจัย ด้านการเรียนการสอน หลักสูตร อุปกรณ์การสอน เป็นต้น
- 7) ทำให้นักเรียนรู้ตัวเองว่าการเรียนอยู่ในระดับใด ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้มากขึ้น
- 8) ช่วยผู้บริหารการศึกษา ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

6.4 หลักการประเมินผลการเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 127-129) ได้กล่าวถึงหลักการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ดังต่อไปนี้

การประเมินผลการเรียนใช้เป็นข้อมูลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและเพื่อตัดสินผลการเรียนการสอน ปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน เป็นสำคัญ ผู้ประเมินจึงต้องเป็นผู้สอนที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนรู้จักและเข้าใจนักเรียนในด้าน

ต่าง ๆ ระเบียบจึงได้มอบอำนาจให้โรงเรียนมีหน้าที่ประเมินผล ตัดสินและอนุมัติผลการเรียน
ทุกชั้น ซึ่งมีแนวปฏิบัติที่ให้โรงเรียนต้องดูแล ควบคุมให้การประเมินผลเป็นไปตามระเบียบ
การประเมินผลการเรียนดังนี้

- 1) จัดให้มีการประเมินผลก่อนเรียน
- 2) การประเมินผลระหว่างภาคเรียน ถ้านักเรียนคนใดไม่มีความรู้ความสามารถ
ตามจุดประสงค์ ต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม
3. การประเมินผลปลายภาคเรียน ให้เลือกประเมินผลเฉพาะจุดประสงค์ที่สำคัญ
ให้ครอบคลุมทั้งด้าน พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และด้านกระบวนการ

6.5 ข้อควรคำนึงในการกำหนดวิธีวัดและประเมินผล

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์, ทองพล บุญอึ้ง และวิเชียร ไวยสุภี (2537 : 84)

ได้กล่าวถึงข้อควรคำนึงในการกำหนดวิธีวัดและประเมินผลในแผนการสอนไว้ดังนี้

- 1) ต้องคำนึงถึงหลักการวัดผลและประเมินผล ได้แก่
 - 1.1) ต้องวัดทุกด้านของผู้เรียน
 - 1.2) ใช้วิธีการวัดหลายวิธี
 - 1.3) ต้องวัดบ่อย ๆ
 - 1.4) ต้องแจ้งผลให้นักเรียนทราบ และปรับปรุงแก้ไข
- 2) ต้องคำนึงถึงหลักการกำหนดเครื่องมือวัดผล ได้แก่
 - 2.1) ศึกษาจุดประสงค์ของการเรียนรู
 - 2.2) ศึกษาแนวการสอนและการจัดกิจกรรมในการสอน
 - 2.3) เวลาที่ใช้สำหรับการวัดผล
 - 2.4) จำนวนผู้เรียน
 - 2.5) ความพร้อมคุณภาพของเครื่องมือ
- 3) ต้องใช้ได้จริง ๆ หรือนำไปปฏิบัติได้ ไม่ใช่กำหนดไว้ในแผนเฉย ๆ
- 4) ในแต่ละแผนการสอนระบุถึงวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลเท่านั้น
จากแนวคิดดังที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การวัดผลและการประเมินผลการเรียนนั้น
ครูต้องคำนึงถึงจุดประสงค์ในการสอนเป็นหลักโดยประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของ

การสอนที่กำหนดไว้เป็นรายชื่อ โดยใช้วิธีการประเมินผลหลาย ๆ วิธีประกอบกัน จึงจะเรียกได้ว่าประเมินผลคนทั้งคน มิใช่ประเมินเฉพาะด้านสมอง วิธีประเมินที่แนะนำไว้คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน และการทดสอบ การประเมินผลที่ชัดเจนจะต้องบอกวิธีการประเมินผลและเรื่องที่ประเมินไว้ควบคู่กันด้วย

7. ปัญหาการเขียนแผนการสอน

จันทิรา เลื่อนราม (2537 : 78) ได้ศึกษาปัญหาการสอนภาษาไทยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดสงขลา พบว่าครูภาษาไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเขียนแผนการสอน

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก (2537 : 24 - 25) ได้ศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ได้ข้อค้นพบที่เกี่ยวกับปัญหาการเขียนแผนการสอนคือ ครูไม่มีเวลาเขียนแผนการสอนเป็นปัญหาระดับมากที่สุด รองลงมาคือการกำหนด การคัดเลือก และการแบ่งเนื้อหาวิชาในแผนการสอน การเลือกใช้สื่อ การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน

บึงอร พุ่มสะอาด (2537 : 37) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบปัญหาที่เกี่ยวกับแผนการสอนคือ ครูมีงานมากไม่มีเวลาในการทำแผนการสอน บางวิชาเนื้อหายังไม่ชัดเจน บางวิชาไม่มีเนื้อหา ขาดคู่มือและแนวทางการทำแผนการสอน

การใช้แผนการสอน

แผนการสอนที่ได้จัดทำขึ้นจะมีประโยชน์ต่อครูผู้สอนมากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับการใช้แผนการสอนของครู ถ้าครูใช้แผนการสอนได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ การสอนของครูก็ประสบความสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตรได้ ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2532 : 111 - 114) ได้กล่าวถึงวิธีการใช้แผนการสอน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) อ่านแผนการสอนอย่างคร่าว ๆ เพื่อให้รู้ว่า จะจัดการเรียนการสอน
อย่างไรบ้าง

- 2) ศึกษาและทำความเข้าใจแผนการสอนแต่ละแผนอย่างละเอียด
- 3) พิจารณาแผนการสอนแต่ละแผนว่านำไปใช้ได้ทันที หรือต้องปรับส่วนใดบ้าง
- 4) จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนที่จะต้องใช้ตามแผนการสอน
- 5) บันทึกข้อคิดเห็น หรือปัญหาที่เกิดจากการใช้แผนการสอนแต่ละครั้ง เพื่อจะได้

นำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

นอกจากนี้มหาฉิสสุโขทัยธรรมมาธิราช (2532 : 114 - 115) ก็ได้กล่าวถึงปัญหา
การใช้แผนการสอนไว้เช่นเดียวกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- 1) ครูนำแผนการสอนมาใช้โดยไม่ปรับให้เหมาะกับนักเรียน ทำให้การเรียน
การสอนไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร
- 2) ครูไม่ได้ศึกษาแผนการสอนอย่างละเอียด จึงทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุ
จุดประสงค์ตามแผนการสอน
- 3) ครูขาดทักษะและไม่มั่นใจในเนื้อหาบางเรื่องจึงละเลยเนื้อหาอื่น ๆ หรือ
แผนการสอนบางแผนไม่มีรายละเอียดของเนื้อหา ซึ่งครูต้องการจะใช้เป็นความรู้ในการสอน
- 4) สื่อที่กำหนดในแผนการสอนหาซากร และไม่สามารถจัดหาได้
- 5) แผนการสอนบางแผนมีเนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ มาก ครูสอนไม่ทัน
- 6) กิจกรรมตามแผนการสอนบางกิจกรรมต้องใช้เงินซื้ออุปกรณ์ นักเรียนบางส่วน
ไม่มีเงินซื้อ
- 7) แผนการสอนบางแผนไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
- 8) ครูขาดทักษะในการสร้างสื่อตามแผนการสอน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวแล้วนั้น จะเห็นว่าแผนการสอนมีความ
จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนของครูมาก เพราะแผนการสอนจะเป็นตัวกำหนดทิศทาง
การสอนของครูว่าจะออกมาในลักษณะอย่างไร ซึ่งในการจัดทำแผนการสอนแต่ละครั้งครูผู้สอน
จะต้องศึกษาหลักสูตรเป็นแนวทาง และในการเขียนแผนการสอนแต่ละหัวข้อ คือ สำระสำคัญ
จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและอุปกรณ์ และการวัดและ
ประเมินผล จะต้องเขียนให้ชัดเจน เข้าใจง่าย เหมาะสมกับนักเรียน เพื่อที่จะนำไปใช้ใน
การจัดการเรียนการสอนอย่างได้ผล ไม่ว่าจะโดยผู้เขียนเองหรือครูคนอื่นก็ตาม